

Mi-am făcut o imagine despre Sebastian și despre relația lui cu Nae Ionescu. Nu le recunosc în cele propuse de tine, abia această imagine a lui Sebastian mi se pare falsificată și mistificată.

Destinatar: Marta Petreu

INCREDINȚEZ aceste foi unui om tânăr, care le va primi cu bună-credință și le va citi așa cum ar sta de vorbă cu el însuși“, scria Mihail Sebastian în „Ultimul cuvânt“ din *Cum am devenit huligan*. Își puna toate speranțele în această lectură cinstită. Din păcate pentru el, odată cu volumul *Diavolul și ucenicul său: Nae Ionescu – Mihail Sebastian* (Polirom, 2009), destinul antum care l-a urmărit pe Sebastian după publicarea cărții *De două mii de ani...*, transformarea lui în obiect de scandal, riscă să se repete și postum. În loc să fie înțeles la nivel uman și judecat în prezentul său istoric atât de nuanțat și de neclar, este încuiat într-o celulă ideologică și transformat în argument pentru demonstrarea unei teze. Mai rău, judecata și condamnarea se fac din perspectiva omului de azi, pentru care apele s-au limpezit. Or, cele mai multe bătălii istorice și ideologice seamănă cu cea trăită de Fabrice del Dongo din romanul lui Stendhal: tânărul erou, „fort peu héros en ce moment“, nu-și dă seama foarte bine ce se întâmplă, e derutat, prins în evenimente punctuale care-i distrag atenția, habar n-are că a participat la o bătălie importantă pentru istorie. Va afla târziu că a luat parte la marea bătălie de la Waterloo. De altfel Sebastian o și spune: „E așa de greu, în toila unei lupte politice, să distingi o poziție de alta, să deosebești un strigăt de alt strigăt, să desparți un obiect de altul. Loviturile cad orbește, fără să aleagă prea mult. Strigătele rezumă lapidar, sălbatic, cele mai imposibile împreunări de idei, cele mai stranii alianțe“ (*Cum am devenit huligan*, București, Editura Hasefer, 1995, p 294)

Dragă Marta (dacă memoria nu mă înșală am stabilit cândva acest fel de adresare între noi, în rarele ocazii când am vorbit), cartea ta este cel mai sistematic exercițiu de demonizare pe care l-am citit în ultimii ani și mi-e greu să cred că l-ai publicat. L-ai transformat, cu metodă, păstrând o aparență academică, pe Sebastian într-un demon (fie și în devenire), om de nimic. O lectură superficială, făcută pe „căldură mare“, ar putea să se lase orbită de multele tale note, de citatele scoase din context și puse în altă ramă, și de siguranța cu care vorbești, cam greu de îndurat la un cercetător. Nici un fel de neclaritate și nici o umbră de îndoială nu te macină. Viața nu e ideologie, dragă Marta, și nici matematică. Calculele nu sunt așa de simple. Dacă n-aș fi citit cartea ta *Jocurile manierismului logic*, pe care o recomand insistent studenților, an de an, poate că n-aș fi observat chiar tot ce scârbâie în „demonstrația“ ta. Am pus ghilimele pentru că, dragă Marta, la nivel de fapte nu demonstrezi nimic radical nou, deși ne repeți, ca unor copii proști, că viziunea ta asupra lui Sebastian este complet nouă, că, până la tine, receptarea a fost complet și voit falsificată și că, după cum rezultă de aici, toți care au scris despre Sebastian au fost ori proști, ori răi, ori neinformați. Și ce „descoperi“? Că Sebastian a fost și el, ca toată generația lui, influențat de ideile lui Nae Ionescu. Noutatea stă însă, la tine, în calificative: Sebastian e ucenicul diavolului.

Pe coperta a IV-a a cărții prezentarea începe așa: „Despre Nae Ionescu, contemporanii lui, inclusiv una dintre iubitele sale, Maruca Cantacuzino, au depus mărturie că era diavolul. Mihail Sebastian, care i-a fost ucenic la *Cuvântul* [sic!] vreme de șapte ani, din 1927 până în 1934, a sfârșit și el prin a declara că profesorul și directorul său de conștiință era «diavolul»“. Fraza este cea cu care se deschid rezumatele în engleză și franceză din finalul cărții, deci bănuiesc că îți aparține. Recunosc că formularea m-a lăsat perplexă și n-o mai credeam posibilă în ziua de azi: „au depus mărturie că era diavolul“ ține de un Ev Mediu în care se făceau procese de vrăjitorie. Cum să înțeleg „inclusiv una dintre iubitele lui“? Aș spune că mărturiile iubitelor sunt cele mai subiective, nu cele mai obiective, tu ce crezi? Cât despre fraza următoare, ea e deja în tonul tendențios și plin de capcane al întregii cărți. În primul rând îl faci pe Sebastian ucenic al diavolului – demonizăm, demonizăm! În al doilea rând, spui că Sebastian „a sfârșit prin a

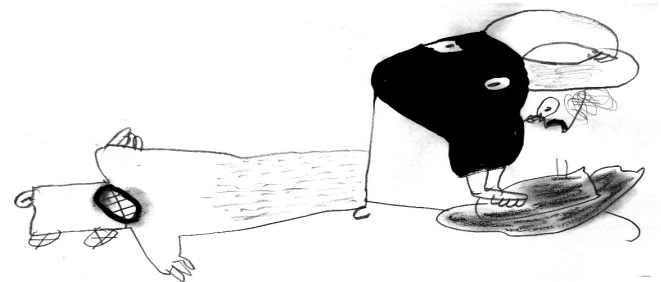
Chiar așa de vinovat?

Mihail Sebastian și mama lui, pe strada Antim, nr. 45

declara“ că Nae Ionescu „era diavolul“. Iată deja un joc al manierismului logic, te las pe tine, care ești specialistă, să-i spui pe nume. Să mergem la sursă, deși e ocultată. Sebastian notează în jurnalul lui, la data de 31 mai 1941: „Joi seara reuniune la Vianu, cu Ralea, Papilian, Pippide, Eugen Ionescu. Lungă discuție despre Nae Ionescu, care pentru Ralea și Vianu nu era decât un stâlp de cafeenea, un bărbier, un farsor, un «șef». M-am amuzat să le spun că pentru mine Nae Ionescu era diavolul“. Las pe fiecare să judece diferența dintre „a sfârșit prin a declara“ și „m-am amuzat să le spun“. Plus contextul afirmației, opoziția între bărbier și diavol. (Nu vreau să intru în toată literatura cu diavoli pe care o are în spate această declarație, dintre care măcar Goethe n-ar trebui ignorat. Dar să trecem).

DIN CAPUL locului m-a surprins tonul apodictic și plin de insinuări al prefeței. Spui că te bazezi, în studiul tău, pe publicistica politică, ignorată până acum cu totul, și pe *psihologia* tânărului scriitor și apoi faci această afirmație: „Nu cred că există vreun document care să poată infirma descrierea pe care i-am făcut-o pentru această perioadă sau care să poată pune sub semnul întrebării concluziile la care am ajuns. De fapt singurul care ar putea schimba concluziile acestei cărți (dar nu și partea ei factuală) ar fi Sebastian însuși...“ Oare n-ar fi fost mai bine să lași pe alții să cântărească ce-ai scris și să spună dacă ești sau nu convingătoare? Nu mi-aș fi închipuit că un autor serios poate afirma că e infailibil, așa cum o faci tu, este o greșeală

salon literar

pe care o fac în genere debutanții sau, mai ales, diletanții. Iar ideea că ar putea apărea un document care să te contrazică e puerilă. Contrazicerile nu iau forma unor documente, ele se referă la felul în care sunt valorificate documentele, felul în care sunt interpretate. Deja când spui că ai scris o carte bazată pe psihologie îți pui tot demersul sub semnul întrebării. Ești, ca toată lumea, pe un teritoriu extrem de alunecos, unul al speculațiilor, al nuanțelor infinitezimale. Dacă e o carte bazată pe psihologie, cum singură spui, ea este, dragă Marta, contestabilă. Tot în cuvântul-înainte îți descrii cartea ca pe o sumă de citate, „înșiruite academic, unul după altul“, când, de fapt, cum voi arăta în episodul următor, sunt citate puse adesea în rame tendențioase, ramă ce devine mai vizibilă decât citatul însuși. Și tot aici îi ironizezi pe toți cei care au îndrăznit să te contrazică după publicarea unui fragment, cu același titlu ca volumul de acum, la noi, în **România literară**: „puneri la punct ale unor neduși la bibliotecă“ sau „obrazniciile unor ignoranți care n-au citit publicistica politică a lui Sebastian, dar au declarat pe bază de revelație că eu greșesc, sofismele unor amatori“ etc. Numești luările de poziție „agitație sentimentală“ și nu admiti obiecție, deși prima care crezi această agitație sentimentală prin titluri demonice ești tu. Îmi place să sper că nu vei socoti scrisoarea mea în nici una dintre aceste categorii și te asigur că n-aș fi scris-o dacă nu mi-ar părea rău că o carte care ar fi putut contribui la limpezirea apelor, le tulbură urât. Faci apoi afirmația fără acoperire că Sebastian a fost „cel mai naïst“ dintre „elevii“ lui Nae Ionescu, dar n-am văzut în carte o comparație între articolele lui politice și toate articolele politice ale altor „elevi“, care să justifice acest superlativ. O afirmație gratuită, din categoria observațiilor psihologice, probabil.

Și, în fine, condamni maniheismul nostru care împarte „inteligența interbelică în «buni» și «răi» și care l-a plasat inertial pe Sebastian în tabăra celor «buni»“. Și ce faci tu, în carte? Te opui cumva acestui maniheism? Nu! Cu o „ură nempăcată“, vorba poetului, și cu un abuz de adjective, de calificative descalificante, dacă-mi permiți jocul de cuvinte, îl plasezi pe Sebastian în tabăra celor suprem răi, în tabăra dracilor. Îl faci *țâfnos, autoritar, aspru, arivist, servil, bețiv, urât* (trupește), *sclav, antidemocratic, fascist, masochist* (fără metaforă), și câte și mai câte, îți pot da paginile, dar sunt sigură că ți le amintești. Ceva bun în acest om, în această perioadă? Nimic.

Care e ideea care se desprinde din cartea ta? Că Sebastian a făcut conștient parte dintre „călai“, că a *profitat* (o tot repeți) timp de 7 ani de privilegiile acestei poziții și că și-a primit apoi binemeritata pedeapsă. E o bucurie a descoperirii „bubei“ cum n-am văzut prea des și – ți-am citit și interviul din *Observatorul cultural* – pari a fi foarte mândră că tu ești cea care ne-o arăți. Ba mai mult, acuți o sumă de oameni dintre care unii, ca Z. Ornea, nu se mai pot apăra, de mistificare voită. Dar tu nu spui nici măcar: e un om frumos, care are, episodic, o derută, care suferă o influență negativă, tu nu ne arăți ansamblul, ci, cu redundanțe obositoare, ne arăți „buba“ sub o lupă deformantă. Dacă ai vrut să spui altceva, dragă Marta, în această carte, să știi că nu ți-a reușit. Trăiesc de multă vreme în interbelic, am citit *Cuvântul* (nici titlul ziarului nu e corect, în cartea ta), am citit jurnalele de epocă, inclusiv unele pe care nu le citezi, am citit ziarele și mi-am făcut o imagine despre Sebastian și despre relația lui cu Nae Ionescu. Nu le recunosc în cele propuse de tine, abia această imagine a lui Sebastian mi se pare falsificată și mistificată. Am citit cartea ta cu creionul în mână. Îți voi spune săptămâna viitoare ce semne de întrebare am pus.

Nu îmi plac polemicele. Se poate greși acuzând sau apărând. În ce mă privește, apărarea mi se pare preferabilă, în chestiunile alunecoase. Îl voi apăra și pe Sebastian, sperând să te conving că nu greșesc, totuși. Îi datorez această apărare, pentru că te-am făcut să înțeleg despre ce înseamnă a fi om și a avea prieteni.

(va urma)